

- 60 Non liberabitur possessor offerens estimationem ejus, quod possidet, si pro toto debito non sit satis.
- 61 Legatarius non agit in solidum contra hæredes, sed pro portione hæreditaria, nisi unus rem specialiter legatam possideat.
- 62 Num divisus rebus, super quibus census est collocatus, creditor agere valeat in solidum contra minus tertium possessorem, & num. 63. & 64.
- 65 Quid in Hispania praxis observet.
- 66 Distinctio quedam D. Covar. inter rem subjectam specialiter censui, & alia bona generaliter obligata rejicitur, & n. 67.
- 68 Declaratio ad præmissa de hypotheca, & obligatione census superadditur.

CAPUT VII.

Ad Num. 1.

DE verbo *Census*, variaque ipsius acceptione tradiderunt plura Card. Mantie. de tac. & ambig. convent. lib. 22. tit. 3. num. 8. Pat. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 381. num. 1. Cencius de censib. quest. 6. Felician. cod. tract. in proem. ex num. 3. Barbosa collect. ad tit. de censib. in rubric. num. 3. & 4. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 1. num. 1. Wefembec. in paratit. ad tit. ff. de censib. Matienz. in l. 1. gloss. 1. tit. 15. lib. 5. Recop. Parlador. differ. 74. Theat. vitæ hum. verb. *Census*, Avendann. de censib. cap. 1. & 2. *Census* quondam apud Romanos tabulam, seu codicem significabat, in quo civium facultatum ratio describatur, ut pro quantitate patrimonii quisque sub necessitate tempus contribueret, l. *Census* 10. de censib. Wefembec. sup. num. 1. Parlador. num. 1. Avendann. d. cap. 1. num. 10. Cujac. in paratit. ad tit. ff. de probat.

Ibi : Ex quibus constat differentia.

3 Licet inter contractum census, & emphyteusis similitudo versetur, nonnullæ tamen inter utrumque differentie notantur. Primò distinguuntur, nam ex contractu census nullum dominium permanet penes censuistam : in emphyteutico concedens directum retinet, ut in emphyteutam translato. Molin. num. 3. Barbosa collect. cap. Constitutus, num. 9. de religiof. domib. Mathienz. sup. num. 1. & 2. Cenc. q. 1. num. 16. & 17. Ant. Gom. in l. 68. Tauri, num. 3. Less. de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 5. Roderic. de ann. reddit. lib. 2. q. 22. num. 5. & 6. Jul. Clar. §. *Emphyteusis*, q. 1. n. 2. Felic. sup. n. 11. ubi fuse contra Parlad. differ. 73. qui singulariter dissentit.

Ibi : Ex hac verò differentia.

4 Secundò differunt, quia emphyteuta Ecclesiæ si biennio, & laicorum triennio omiserit solvere canonem, cadit à jure suo, resque revertitur ad dominum, qui concessit : censuarius non sic, quanvis diu solvere redditum neglexerit. Anton. Gom. loco cit. Leotard. de usur. q. 41. n. 3. Guttier. de jur. am. confirm. part. 1. cap. 31. num. 9. Mathienz. sup. gloss. 2. num. 1. Molin. num. 4. vers. *Secundò differunt*, Valasc. de jur. emphyt. q. 31. n. 3. Felic. num. 17. Cevall. comm. cont. commun. q. 469. n. 5. Urfill. ad Afflic. decis. 80. n. 5. & 7.

5 Tertio dissent, etenim censuarius liberè po-

test rem censui subjectam creditore non præmonito, vendere ; emphyteuta verò non utique, aliàs commissi pœnam contrahet, resque redibit ad dominum. Molin. vers. *Tertio differunt*, Valasc. num. 32. Felician. num. 29. Mathienz. ubi proximè, num. 3. Roderic. num. 21. Barbosa num. 10. Less. ubi proximè. Quarto discrepant in eo, quod ex venditione rei emphyteuticæ domino laudemium debetur, id est, pars pretii, quæ est quinquagesima, aut quæ de consuetudine solvitur : sed si res censui supposita vendatur, ad nihil censuarius tenetur. Molin. Less. Barbosa ubi proximè, Roderic. n. 23. cum seqq.

Ibi : Imò in eo dubio, quo licet.

6 Propter affinitatem hujusmodi contractuum solet disputari in dubio qualis celebratus censetur ; Et in primis consuetudo rationis, aliaque conjecturæ sunt perpendendæ, de quibus Avend. cap. 22. per tot. Quod si ex illis discerni nequeat, contractus censuarius præsumitur, ut minus gravetur obligatus : cui ad stipulatur Consultus in l. *Quicquid* 99. de verb. oblig. Ita cum D. Covar. tenent Mantie. lib. 5. tit. 2. num. 53. & lib. 22. tit. 3. num. 11. Molin. d. disp. 381. num. 6. Valasc. q. 32. num. 35. Menoch. lib. 3. præsumpt. 106. num. 3. Roderic. d. lib. 2. q. 22. n. 75. Mascard. de probat. concl. 281. à num. 1. Barbosa collect. cap. Constitutus, num. 12. de religiof. domib. ubi plurimi. Quod pariter procedit in Ecclesia creditrice. Barbosa ibidem, Menoch. n. 7. Mascard. n. 6. licet à præcipua conclusione dissentiant Clar. sup. n. 3. & alii apud Avend. sup. n. 1.

Ibi : Solet tamen apponi.

7 In contractu census si pactum adjiciatur, quod si censuarius solutionem redditus ultra biennium, aut triennium distulerit, res censui supposita cadat in commissum (quod sepe Tabelliones de stylo præter contrahentium intentionem solent inferere) arduæ questionis est, an de jure subsistat ? Ad cujus resolutionem communiter census consignativus à reservativo secernitur.

8 Quoad consignativum conveniunt omnes, quod pactum illud ut illicitum rejici debet, tam ex Bulla Pii V. quæ expressim prohibetur, quam jure communi. Molin. disp. 390. num. 11. & 12. Leotard. de usur. q. 41. num. 14. Cenc. de censib. q. 57. num. 18. ubi quamplures. Contrarium aperte definitur l. 68. Tauri, quæ est lex 1. tit. 15. lib. 5. Recop. ubi Anton. Gom. num. 3. Garcia de expens. cap. 9. num. 74. quam constitutionem rigidam, & minimè servandam, saltem in foro poli, asserunt Molin. ubi proximè, Mexia ad legem Toleti de los terminos, fundam. 2. p. 2. n. 38. & 43. Medina tract. de usur. q. ult. de censib.

Quapropter praxis Tribunalium Taurinam sanctionem in consignativis censibus non admisit, ut præter D. Covar. testentur Mantie. de tacit. convent. lib. 22. tit. 3. num. 14. Molin. sup. num. 12. Azeved. in d. l. 1. Recop. num. 10. Mathienz. ibidem, gloss. 2. n. 4. Valasc. de jur. emphyt. q. 32. num. 31. Roderic. de ann. redditib. lib. 2. quest. 2. num. 74. Felician. de censib. lib. 1. cap. 10. num. 11. Guttier. de juram. confirmat. part. 1. cap. 31. n. 10. Olan. concord. jur. lit. A, num. 97. Orosc. in l. *Furis gentium*, §. *Quinimo*, num. 49. de pact. Avend. de censib. cap. 90. num. 3. Licebit tamen pacisci, ut si censuarius pensionem non solverit, teneatur pretium restituere. Lessius de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 68.

Quoad

9 Quoad censum verò reservativum illud pactum ut licitum sustinebitur. Molin. ubi sup. & disp. 381. num. 5. Lessius, ac Leotardus ubi proximè, Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 7. num. 13. quam sententiam praxis Hispana comprobatur, nec Bulla Pii V. damnatur, ubi de censu consignativo solum statuitur.

10 Eam praxim in censu perpetuo duntaxat observari docet D. Covar. cui accedit Avend. ubi nuper, sed & in censu redimibili reservativo procedere ob rationis identitatem, sentiunt Molin. & Guttier. loco cit. Felician. n. 15.

11 Hæc licet ita sint, animadvertere oportet pactum, de quo agimus, in censu consignativo ideo damnari, quia æstimatio rei, super qua census imponitur, regulariter longe excedit pretium, quod percipit censuarius dominus hypothecæ, quæ si caderet in commissum, cederet in enormem, ac excessivam læsionem censuarii. Molin. disp. 390. num. 11. Guttier. d. cap. 31. num. 9. Hæc eadem iniquitatis ratio in censu reservativo potest reperiri, quod ut pateat, duos casus distinguo. Primus, cum dominus rem tradit censuario, nihil percipiens de præsentis, annuo reddito solvendo contentus ; tunc enim communis resolutio, & pactum incidendi in commissum ob moram servabitur. Felician. sup. d. cap. 10. num. 15. nam censuarius nihil aliud detrimenti patitur, nisi privationem dominii rei, quam accepit, & hanc pœnam merito sustinet propter moram, & quia ex parte sua non implevit contractum, quæ quidem culpam non excedit.

12 Secundus est casus, quando dominus partem pretii capit, & residuum relinquit ad censum super re ipsa, quam censuario tradit cum præfato pacto veluti si quis fundum quatuor mille aureis æstimatum alienet, dimidia valoris parte recepta, censu ex residua quantitate constituto : hic si casus evenierit, & propter dilatam solutionem ultra biennium ex conventionem fundus caderet in commissum, censuarius quia bis censum pro tempore non solvit nedum dominium fundi, sed etiam duo millia aureorum amitteret, quod in censu reservativo contingere perdurum, ac iniquitate plenum apparet : nec mora in exigua summa solvenda tam excessivam pœnam meretur, in quo excessu pravitas prædicti pacti consistit. Unde licet inferre, quod in censu reservativo non semper ea conventio penaliter permitti debet.

13 Qua ratione, & æquitate motus in simili controversia rectissime Senatus Neapolitanus decrevit, quod res caderet in commissum, non tota, sed quatenus correspondet sorti, & redditibus debitis, ut est apud Afflic. decis. 80. quod cum res dividi nequeat, ita expediri poterit, ut creditor restituat quantitatem quam accepit pro parte pretii, demptis redditibus decursis, aut si renuerit, re vendita, ex pretio solventur fors & redditus, ac residuum censuario præstabitur. Sic decisum lege regia Valconicæ, refert Navar. in addit. ad Manual. cap. 23. num. 68. quam justissimam dixit Gutier. d. cap. 31. num. 11. Sic ubi casus occurrerit, circumstantiis perpenfis, judex præ oculis æquitatem habens, quid exequendum sit arbitrabitur.

14 Aliud est pactum, quod contractui census adici solet, quo censuarius attingitur sub pœna commissi ad non vendendam rem censui suppositam, non præmonito creditore : quæ obligatio est irrita ex Bulla Pii V. ubi fuerit recepta, & jure communi reprobatur. Mathienz. & Azeved.

ubi proximè, Urfill. ad Afflic. decis. 80. num. 8. Felician. d. cap. 10. num. 11. vers. *Quare Authores*, & de jure nostro regio quæcumque pacta, quæ onerant censuatim, non subsistunt, quod ex l. 12. tit. 15. lib. 5. Recopil. probatur Olan. Concord. Jur. lit. A, num. 99. quem perlegas, ac Leotard. de usur. q. 65.

Ibi : Nam etsi Canonibus.

Consuetudine introduci potest adversus juris dispositionem, ne emphyteuta Ecclesiæ ultra biennium differens pensionem solutionem, jure suo privetur, re emphyteutica in commissum cadente Felician. sup. num. 11. Barbosa collect. cap. Potuit, num. 115. de locat. Mantie. de tacit. convent. lib. 2. tit. 27. num. 39. Molin. sup. disput. 453. vers. *Utrum autem validum*.

Ad Num. 2.

Utrum emptio censuum licita sit ? disputant 16 Gregor. Lop. in l. 28. gloss. 3. tit. 8. part. 5. Molin. de just. & jur. disp. 385. Cencius de censib. q. 10. & 11. Felician. cod. tract. lib. 1. cap. 7. Roderic. de ann. redditib. quest. 4. lib. 1. Avend. de censib. cap. 16.

Vers. Primum, hanc emptionem.

17 Hujusmodi controversiam intermittere placet jam etenim nulli dubium est, quin emptio annuorum reddituum sit licita, servatis conditionibus Bullæ Pii V. vel quæ insunt jure contractus naturæ, ubi illa recepta non est, quam toto ferè Christiano terrarum Orbe non servari asseverat Leotard. q. 44. n. 17. de usur. qui latissime disputat, an ea constitutio ubique Christianos liget, etsi non sit recepta, sicut in Hispania, ut constat ex l. 10. tit. 15. lib. 5. Recop. de quo etiam Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 2. num. 1. Cencius q. 34. ex n. 39.

Vers. Sextò.

Emptionem censuum licitam profitentur laudati supra num. 16. qui plures congerunt. Cenc. q. 11. num. 1. Avend. n. 12. Molin. num. 6. Felician. num. 2. Roderic. num. 16. præter alios mox recensendos.

Vers. Caterùm quo res.

19 Nonnulli opinantur, census licite constitutos emi licite posse, non tamen novos titulo emptionis acquiri, ut referunt Molin. num. 5. Felician. num. 2. adversus quos D. Covar. docet, etiam licite vendi census, qui de novo constituuntur, de quo jam nullum est dubium postquam Pius V. formam censuum novorum emptioni præscripsit, ut ait Leotard. de usur. q. 43. num. 30. & apud nos sunt variae constitutiones sub tit. 15. lib. 5. Recop. quibus pretium censibus statuitur, & alia stabiliantur ad eorum justam constitutionem. Si emptionem & constitutionem novi census approbant expressè Molin. n. 6. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 22. dub. 2. num. 1. Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 13. Felician. Leotard. Roderic. ubi proximè, *Census cum plurimis* q. 45. num. 18. qui num. 1. cum seqq. opinionem quam immeritò tribuit D. Covar. impugnat. Sed nostrum Præfitem tuetur Leotard. sup. n. 37. Hujusmodi censuum

suum emptionem non solum licitam, sed etiam utilem, ac necessariam pro animarum salute, & communi Reipublicæ bono, probat Joan. Baptista Leonelli ad Bullam Pii V. in addit. prælud. Cenc. de censib. q. 12. à princ.

Ad Num. 3.

20 De censu vitalitio, iustaque ejus emptione accuratè differunt Molin. de justit. & jur. tract. 2. disp. 388. Cenc. sup. q. 10. à num. 13. Leotard. de usur. q. 49. Roderic. de ann. redditib. lib. 1. q. 5. Surd. de aliment. tit. 9. q. 11. Felician. de censib. lib. 1. cap. 7. num. 19. Avend. eod. tract. cap. 20. qui, & alii plures, quos referunt Cencius, Leotardus, Felicianus, atque Hermosilla in l. 11. gloss. 1. n. 11. tit. 5. p. 5. tuentur censum ad vitam licite emi posse, quod deducunt ex Clem. 1. de rebus Eccles. non alien. & Jure nostro Regio comprobatur ex l. 8. & 12. tit. 15. lib. 5. Recopilar. ubi de pretio census istius, de quo infra, cap. 9. ex num. 31.

Verf. Nec in hac specie dubitandum.

21 Adeo communis est, ac tuta præmissa conclusio, ut nullum dissentientem se invenisse testetur Leotardus. Quod autem objicitur, quia præbetur occasio captandæ mortis, non obest; nam hoc vitium non provenit ex natura contractus, aut iniquitate, sed ex malicia contrahentium. Molin. d. disp. 388. in fin. Alioqui plura ob idem periculum prohiberi possent, ut majoratus, fideicommissa, ususfructus, & alia.

Ibi: Quod propter lesionem ultra dimidiam.

22 Cum in censu vitalitii constitutione contrahatur venditio, auxilium læso competit ex l. 2. C. de rescind. vendit. si deceptio dimidiam excesserit iusti pretii, aliis contractus subsistet. Cenc. num. 28. & 29. Surd. num. 29. Pinell. in d. l. 2. part. 3. cap. ult. num. 31. Hermos. in l. 56. gloss. 4. n. 19. tit. 5. p. 5.

23 Ad quam lesionem inspicitur, an iustum pretium constitueretur ab initio juxta ætatem emptoris, & alias circumstantias; non quantum reddituum ratione solverit censuarius: nam sive censuista brevi decedat, sive longævam duxerit vitam, nullus ob lesionem agens audietur, cum uterque huic incerto eventui futuro velut alexæ se subjecerit. Cenc. cum aliis num. 30. Surd. num. 28. verf. Adverte etiam. Hæc locum habere non possunt in Hispania, aliisque regionibus, ubi his censibus pretium est designatum.

Ad Num. 4.

24 Utrum liceat emere censum ad tempus certum, controversatur. Et quidem si emptor ex redditibus annuis nihil ultra sortem est percepturus, ut si quis centum tradens, emerit censum ad decennium, decem singulis annis recepturus, extra quæ sionem est, nullam reperiri usuræ suspicionem: quod si octodecim numeratis, emerit aliquis decem quotannis solvenda per decennium, tunc quia lucratur duo emptor, de justitia hujus contractus diversimodè sentiunt Interpretes.

Quidam cum D. Covar. opinantur, hunc censum cum moderato lucro ementis ut licitum jure subsistere, ut Lessius de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 42. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 6. num. 4. cum communi Theologorum Schola, Felician. sup. lib. 1. cap. 7. num. 18. & alii, quos refert Cencius de censibus, dist. q. 10. n. 5. Bernard. Grævæ. ad Gail. observat. lib. 2. conclus. 8. num. 2. Fontanella de pact. nuptialibus, claus. 4. gloss. 18. part. 3. num. 98. Rursus aliqui eam conventionem ut usurariam seu suspectam damnarunt. Parlador. quotidian. lib. 2. cap. 2. num. 16. Avend. de censib. cap. 19. num. 16. Navar. de usur. num. 71. verf. Quintum. Alii denique distinguunt, quod census realis ita constitutus sit licitus, non personalis. Molin. de justit. & jur. disp. 386. Lessius sup. num. 42. Trullench. ubi sup. qui duo asserunt, probabile quod etiam census hic personalis non est prohibitus, de quo infra.

Plures cum Præsidi nostro monent, ab hujusmodi contractibus abstinendum. Trullench. loc. cit. Lessius num. 44. & alii, quos laudat Roderic. de ann. redditib. lib. 1. quest. 5. in fin. ubi ait, eum censum in usu non esse, post Carolum de Grassis lib. 2. decis. 118. num. 20. & ita experimento capimus.

Ad Num. 5.

Secusis motu proprio Pii V. & aliis constitutionibus Pontificiis, quæritur an census juxta contractus naturam consistere possit in obligatione personali absque speciali hypotheca rei, super qua ille imponatur, quæ vulgò *finca*, nuncupatur? Magis recepta sententia inficiatur, pro qua Molin. disp. 387. num. 6. verf. Et quidem. Avend. in Sum. part. 2. tract. 23. difficult. 2. num. 2. Rebell. de obligat. justit. lib. 10. q. 3. num. 1. verf. Negantem, Navar. sup. num. 81. Cenc. q. 34. n. 10. Mangil. de evict. q. 82. num. 15. & 18. Fachin. controvers. lib. 2. cap. 44. verf. Et quidem. Avend. de censib. cap. 58. num. 16. Guttier. Pract. lib. 2. cap. 157. n. 7. & 9. Sarmient. Selectar. lib. 7. cap. 1. num. 35. Valasc. de jur. emphyt. q. 32. n. 10. Greg. Lop. in l. 28. gloss. 4. verf. Limita eam primo, tit. 8. p. 5. & alii apud Cenc. sup. & Felician. lib. 1. cap. 8. num. 3. Imò census constitui nequit super re, quæ non reddat in fructibus annuatim tantum, quanta est pensio solvenda, ut fusè probat Guttier. d. cap. 157. per tot. de quo Mathienz. in l. 1. gloss. 1. n. 5. tit. 15. lib. 5. Recop.

Verf. Ego sanè etsi videam.

Oppositam affirmativam cum D. Covar. tuentur Lessius sup. num. 18. Trullench. d. cap. 21. dub. 4. num. 3. Felician. ubi proxime, num. 7. in fin. Leotard. de usur. q. 48. à num. 9. Anton. Gom. in l. 68. Tauri, num. 2. ad fin. Carol. de Grassis sup. n. 16. Surd. de aliment. tit. 7. q. 33. n. 16. & alii plures apud Leotard. n. 9. quibus assentuntur Tondut. qq. civil. cap. 61. ex num. 10. Mathienz. d. gloss. 1. n. 4. Roder. lib. 1. q. 4. n. 33.

Quamquam hæc sententia adeo communis sit, & à Leotardo, ac aliis sequacibus subtiliter defendatur, altera tamen tutior est, ut pote quæ Pii V. motu proprio ad annos 1569. comprobata atque apud nos sit usu recepta; neque enim unquam censum personalem constitutum audivimus: præterea, utrinque rationibus perpensis, probabilior etiam videtur, à qua recedere non auderem.

Verf.

Verf. Primum etenim.

30 Hoc ex præfata novissima constitutione pontificia sublatum constat, de qua Molin. disp. 391. num. 3. & 4. Joan. Bapt. Leonell. ad eandem Bull. gloss. 22. Leotard. q. 57. Cenc. q. 99. cum seqq. Trullench. sup. dub. 3. num. 3. Felician. lib. 1. cap. 9.

31 Hoc ipsum, quod pro sua opinione D. Covar. adducit fundamentum, acriter controvertitur, an scilicet ex natura contractus, extincta re super qua census imponitur, censuarius omninò liberetur, etsi se suaque bona generaliter obligaverit. Negat cum nostro præfule Felician. cap. 8. n. 19. Azeved. in l. 1. n. 3. tit. 15. lib. 5. Recop. Mathienz. ibidem, gloss. 1. num. 5. Gail. lib. 2. observ. 7. n. 11. Roder. de ann. redditib. lib. 2. quest. 9. num. 75. Tondut. d. cap. 61. n. 12. Surd. de aliment. tit. 7. q. 33. num. 15. & alii apud Felician. tom. 2. cap. 8. num. 17. ubi hanc magis communem asseverat, sed fallitur.

32 Affirmant Gregor. Lop. in l. 28. gloss. 3. col. 3. tit. 8. p. 5. Molin. d. disp. 391. num. 4. Bonacin. de contract. disp. 3. q. 4. punct. unic. de censib. n. 12. Avend. de censib. cap. 60. num. 5. Leotard. de usur. q. 48. num. 28. & q. 57. num. 42. Cencius sup. quest. 99. num. 2. Guttier. Pract. lib. 2. quest. 177. num. 7. Scaccia de commerc. §. 1. q. 1. a num. 176. Valasc. de jur. emphyt. q. 32. num. 16. Ceval. commun. cont. commun. q. 312. num. 5. Merlin. de pignor. lib. 5. q. 34. num. 6. Sarmient. Selectar. lib. 7. cap. 1. num. 31. Azor. Institut. moral. part. 3. lib. 10. cap. 5. verf. Tertio quæritur, Fachin. controvers. lib. 2. cap. 44. in fin. Parlador. quotidian. lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 22. & lib. 2. cap. fin. part. 5. l. 16. n. 24. atque alii apud ipsos.

33 Hæc ita sunt vera, ut census rei interitu semel extinctus non reviviscat, veluti si ædes, aut molendinum censui suppositum diruatur, ac idem censuarius in area aliud subrogaverit, non tenebitur ad redditus. Merlin. ubi proxime, Avend. rectè probans ex n. 14. Leotard. d. q. 57. à n. 43. Deinde si census super censu imponatur perempta re in qua hic consistebat, & ille peribit, sicut & redemptione. Cencius q. 31. num. 12. & 13. & quest. 99. n. 22.

34 Quæritur, num liceat pacisci, quod re extincta censui obnoxia, censuarius ad redditus teneatur, ac cætera illius bona obligationi subjiciantur? Negat post alios Cencius d. q. 99. à num. 16. Affirmat cum non paucis Felician. de censib. tom. 2. lib. 1. cap. 8. num. 18. Avend. d. cap. 60. num. 11. ubi de pactioe reedificandi. Dicendum est, id pactum licite adjici, seclusâ Pii V. constitutione, si cum argumento pretii compensetur. Molin. d. disp. 391. num. 4. Felician. ubi proxime. Lessius de justit. & jur. lib. 2. cap. 22. num. 66. nam, ut inquit Molina, inferitur asecurationis contractus, in faciente censuario periculum census, quod est pretio dignum, l. Periculi 5. de nautic. favor. & quodvis onerosum censuario adhuc contra naturam contractus pactum licite adjicitur, si quantitate justa compensetur. Roderic. sup. lib. 2. q. 4. num. 2. Noguero. alleg. 2. num. 52. Guttier. Pract. lib. 2. q. 174. n. 2.

35 Item ambigitur, re censuali perempta ex parte aut fructifera similiter facta, quæ tamen reddit quantum sufficiat ad integram census solutionem, an censuarius pro portione relevetur, ita ut si dimidia rei pars perierit, ex redditibus dimidium detrahatur? Ita tenet Molin. sup. num. 3. Lessius

num. 88. Thesaur. Forens. q. 32. num. 36. Ugolin. de usur. cap. 45. §. 16. verf. Quæ diximus, & alii apud Leotard. q. 57. n. 23.

Contrarium nihilominus Rota decidit, ut est apud Cenc. decis. 1. cui idem Cencius accedit quest. 100. num. 3. Leotard. fusè probans ex numer. 24. ubi plures refert. Verum prior sententia planè procedit juxta Pontificis mentem, & verba quibus illam apertissime explicuit: neque excogitanda distinctio adhibenda est, ubi constitutio loquitur indistinctè, l. Non distinguemus 37. de recept. arbitr. l. De pretio 5. de Public. in rem action. cum aliis, quæ congestit Barb. axiom. 136. num. 4.

Quæcumque prædiximus de rei censuali interitu, æquè procedunt si res fiat infructuosa in perpetuum; nam censuarius à reddituum solutione liberabitur, de quo Molina & Lessius ubi proxime, Cencius q. 102. per tot. Leotard. de usur. q. 57. à princ.

Tunc liberatio censuario conceditur, cum res perit, aut infructuosa redditur absque facto, aut culpa ipsius, quæ si intervenerit, dominus census aut exigere sortem poterit cum decursis pensionibus & omni interesse, aut compellere censuarium, ut censum imponat super alia re immobili idonea, & fructifera. Leotard. n. 56. Scaccia de commerc. §. 1. q. 1. num. 178. Gratian. disceptat. cap. 654. ex n. 1. Cenc. de censib. q. 101. num. 18. Sed reedificare censuarius tenebitur, & interim pensionem exsolvet. Avendann. de censib. cap. 60. num. 19.

Verf. Secundo eadem sententia.

Hæc fundamenta corroborat, & alia subjungit late Leotard. q. 48. ex num. 11. Sed eadem evertere conantur Cardin. Lug. de just. & jur. disput. 27. Molina, Fachinæus, Sarmientus, Avendannus, Cencius, Rebellus & alii, quos supra laudavi, num. 27. Nam præhabita disputatione, censum personalem non subsistere tenent.

Verf. Quarto, si contractum.

Hæc ratio satis astringeret, admittis iis quæ D. Covar. tradit, sed communiter rejiciuntur; nam in contractu census emptor jus reale acquirit in æde aut prædio, super quo ille imponitur; ac obligatio consistit principalis in re censui subiecta; personalis verò cum generali bonorum hypotheca, quæ regulariter adjici solet, accessoria censetur, & pro facilliori, ac tutiori reddituum exactione duntaxat adhibetur, non ut extincto jure emptoris, quod in re principaliter obligata habebat, alia bona ad censum subrogentur, venditorque ad reddituum solutionem actione personali teneatur, cum hæc extinguantur, censu perempto per rei censuali interitum, ut præmissimus num. 32. Ita expressè adversus D. Covar. tenuerunt Rebell. de oblig. just. lib. 10. q. 1. n. 7. Molin. sup. disp. 383. num. 7. verf. Contrarium, Azor. Institut. moral. lib. 10. cap. 5. q. 2. Lælius Lecchius de usur. cap. 15. num. 9. Guttier. Practic. lib. 2. q. 177. à num. 7. Cencius sup. q. 34. n. 31. cum seqq. Frider. Martin. de jur. cens. cap. 8. num. 188. & 213. Leotard. de usur. q. 48. num. 49. Avend. de censibus, cap. 58. n. 30. & cap. 60. ex n. 7. & alii.

Verum nostro Præsidi præter alios novissimè adherere videtur Tondut. Questionum Civilium cap. 61. ubi probat circumscripta Pii V. constitutione, ex censu imposito super ædibus certis, &